

- [Home](#)
- [Voedselvoorziening](#)
- [Stadslandbouw](#)
- [Multifunctionele landbouw](#)
- [Circulaire stad](#)
- [Groen in de stad](#)
- [Hitte in de stad](#)
- [Wateroverlast](#)
- [Luchtkwaliteit](#)
- [Over ons](#)

Stadslandbouw: boontjes telen met de burens

Door: [Jan Willem van der Schans](#) · 3 oktober 2016
Categorie: [Stadslandbouw](#)

Waar komt ons voedsel vandaan? Steeds meer mensen hebben interesse in de herkomst van hun voedsel en kiezen voor regionale producten. Appels groeien immers niet in de supermarkt. Bijna elke stad heeft inmiddels een eigen boerenstreekmarkt waar lokale producten verkocht worden zonder tussenpersoon. Boerderijwinkels bieden producten die de gewone supermarkt niet in het assortiment heeft. Verse melk, nog warm van de koe. In het najaar zijn er volop oogstfeesten, waarbij in ruil voor een deel van de opbrengst appels en peren geplukt kunnen worden. Allemaal vormen van stadslandbouw.

Stadslandbouw is meer dan de buurttuin

De bekendste vorm van stadslandbouw is de gezamenlijke moestuin, ook wel buurttuin. Maar stadslandbouw omvat meer dan dat. Stadslandbouw kan variëren van een balkon- of daktuin in de binnenstad tot professionele stedelijke voedselproductie en voedselverwerking aan de rand van de stad. En alles daartussenin. Wageningen University & Research (WUR) ontwikkelt kennis over de verschillende vormen en functies van stadslandbouw, op sociaal, economisch en ecologisch vlak. Daarbij wordt wetenschappelijke kennis praktisch

Notificatie

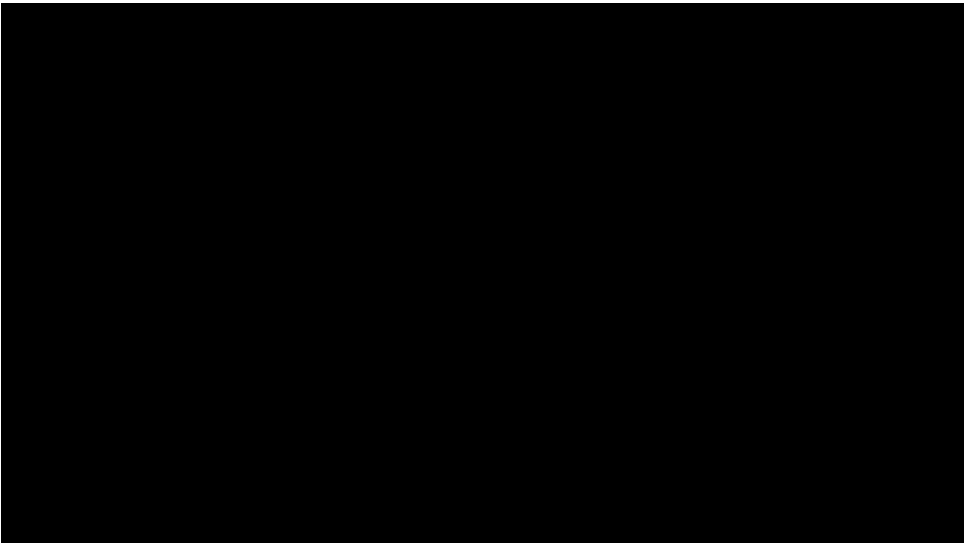
Abonneren op nieuwe blogposts

Meest recente berichten

- Maatschappelijke initiatieven en wetenschappelijk onderzoek met elkaar verbinden

toegepast. De onderzoekers werken samen met ervaringsdeskundigen en stakeholders met verschillende belangen. Ze kijken naar het perspectief van de burger, de ondernemer en de overheid.

Stadslandbouw en de burger

Stadslandbouw heeft allerlei voordelen: het brengt meer groen in de wijk, wat op zijn beurt weer voor een betere afwatering zorgt, het maakt de woonomgeving plezieriger, het verbetert vaak de contacten tussen buurtbewoners en het zorgt voor waardevermeerdering van bebouwing. Ook kan stadslandbouw mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt de kans geven weer actief te worden. WUR ontwikkelt kennis over hoe groene initiatieven positief kunnen uitwerken voor thuiswonende mensen met dementie, op re-integratie van mensen met psychische problemen en op het mentale en fysieke herstel van mensen die kanker hebben gehad.

Nog meer voordelen

Ook op dieren blijkt stadslandbouw een positieve invloed te hebben. WUR-onderzoekers inspecteerden vijftien stadslandbouwlocaties in Eindhoven, Rotterdam, Amsterdam, Utrecht en Almere. De percelen vormen een leefomgeving voor een grote verscheidenheid aan vogels, vlinders, bijen, zweefvliegen en andere soorten. Er werden grote verschillen in aantal waargenomen soorten en aantal individuen gevonden, maar bij de meeste locaties werden beduidend meer soorten en aantallen bestuivers op de stadslandbouwpercelen gezien dan op de controleplots in het openbaar groen. Verder is stadslandbouw een van de opties om onaantrekkelijke braakliggende percelen te benutten door er regionaal voedsel te produceren. De Edese wijk Kernhem kent zo'n tijdelijke moestuin op een bouwperceel. Elke winter wordt in overleg met de projectontwikkelaar gekeken of de tuin nog een jaar langer kan blijven bestaan. Er staan picknicktafels en een deel van de grond is ingericht als gezamenlijke tuin. De oogst gaat naar de lokale voedselbank. Zo gaat er niks verloren van de opbrengst.

Hobbyist en idealist

Esther Veen, docent rurale sociologie bij Wageningen University & Research, deed onderzoek naar de sociale aspecten van stadslandbouw en promoveerde vorig jaar op dit onderwerp. "Er zijn mensen die het fijn vinden om te tuinieren

☐ Oosterwold: Een hybride tussen stad en platteland

☐ Een start voor nieuwe boeren

☐ Het goede leven – nieuwe ondernemers in de landbouw

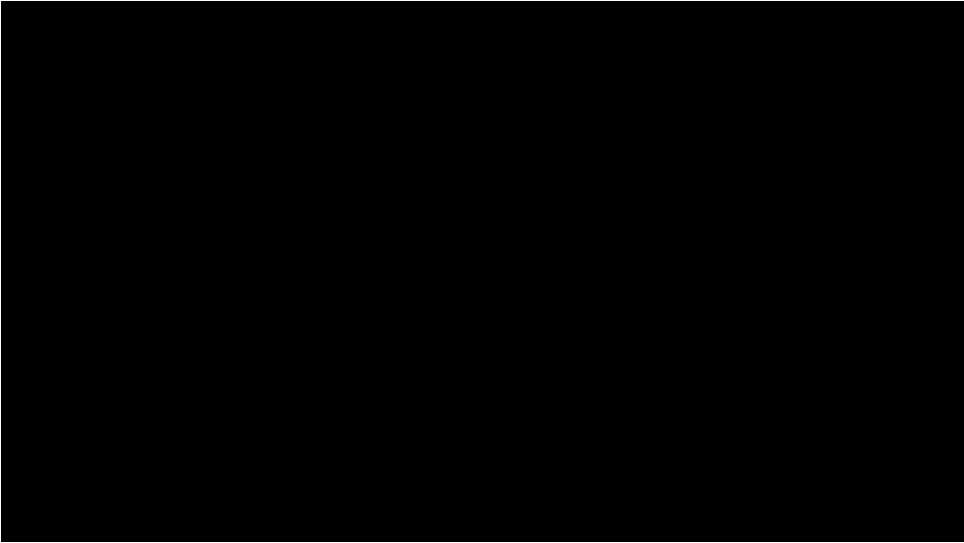
☐ Het mysterie van de verdwenen Gelderse wijngaarden

Laatste reacties

- ☐ Simone Ritzer op [Maatschappelijke initiatieven en wetenschappelijk onderzoek met elkaar verbinden](#)
Leuk om zo eens het enorme arsenaal aan initiatieven/projectvormen te zien waarop verschillende onderdelen uit Wageningen samen met met elkaar...
[Lees meer >](#)
- ☐ Jacqueline van Eerd op [Oesterzwammen telen op koffiedik](#)
Ja hoor, met een growkit! Daarmee kweek je als aanrechtgrariër oesterzwammen op je eigen koffiedik. Te koop bij: RotterZwam... [Lees meer >](#)
- ☐ Janneke Bruil op [De groeipijnen van buurtmoestuinen](#)
Interessant (ook om te lezen waar mijn buurman Jeroen zich mee bezighoudt). Ook ik wilde opmerken dat VELT al een... [Lees meer >](#)
- ☐ Leo te Braake op [Oesterzwammen telen op koffiedik](#)
Kan het ook op micro-schaal, met koffiedik van 1 gezin (2 personen)? Wat zijn eigenlijk de fysieke randvoorwaarden, bv... [Lees meer >](#)
- ☐ Anne Marie van Dam op [De groeipijnen van](#)

als hobby, er zijn ook idealisten die willen weten waar hun voedsel vandaan komt en graag biologisch en lokaal te eten. Anderen omdat het gewoon gezellig is om iets samen te doen in de wijk. Uiteindelijk brengt het mensen dichterbij elkaar. Maar het is niet zo dat stadslandbouw alle problemen of scheiding tussen sociale groepen doorbreekt. Of dat groepjes hangjongeren verdwijnen en burenruzies oplossen door samen te tuinieren. Maar het lost wel een hoop kleine onenigheden op.”

Stadslandbouw en de ondernemer

Voor ondernemers die zoeken naar verdienmodellen voor stadslandbouw, heeft WUR vijf strategieën omschreven. Die zijn bovendien onderling met elkaar te combineren:

1. **Differentiatie:** de belangrijkste manier waarop deze manier van landbouw zich onderscheidt van gangbare voedselketens, is de absolute transparantie ten aanzien van de oorsprong, de plaats van productie en de omstandigheden waaronder wordt geproduceerd. Stedelingen kunnen met eigen ogen zien waar de appels groeien.
2. **Diversificatie:** door naast voedselproductie ook andere functies aan te bieden, worden risico's gespreid. Denk aan educatie, recreatie, zorg, kringloopsluiting en energieproductie uit groen afval.
3. **Lage kosten:** deze strategie gaat in de Nederlandse land- en tuinbouw normaal gesproken uit van schaalvergroting en kostprijsverlaging, maar daar is geen ruimte voor in een stedelijke context. Door gebruik te maken van stedelijke hulpbronnen die niet of onvoldoende worden benut, kan stadslandbouw toch de kosten verlagen. Denk aan braakliggende gronden en leegstaande gebouwen, stedelijk organisch afval als compost, overtollig hemelwater en restwarmte.
4. **Eigenaarschap:** stadslandbouw maakt inzichtelijk waar het voedsel vandaan komt. Stadslandbouw herintroduceert het gevoel van eigenaarschap, soms letterlijk, wanneer burgers (via crowdfunding) mede-eigenaar worden van het bedrijf. Dit gevoel van eigenaarschap is waarschijnlijk het sterkst als mensen ook daadwerkelijk meewerken.
5. **Beleving:** stadsboeren zijn in staat unieke ervaringen te bieden, juist vanwege de kleine afstand tussen boerderij en stedelijke doelgroepen.

buurtmoestuinen

Interessant stukje. Ik ben zelf projectleider van een gemeenschappelijke tuin, sinds 2010 (meer stad- dan buurtniveau), en actief voor IVN... [Lees meer >](#)

Categorieën

- ☐ Beleid
- ☐ Circulaire stad
- ☐ Groen in de stad
- ☐ Hitte in de stad
- ☐ Luchtkwaliteit
- ☐ Multifunctionele landbouw
- ☐ Stadslandbouw
- ☐ Voedselvoorziening
- ☐ Wateroverlast

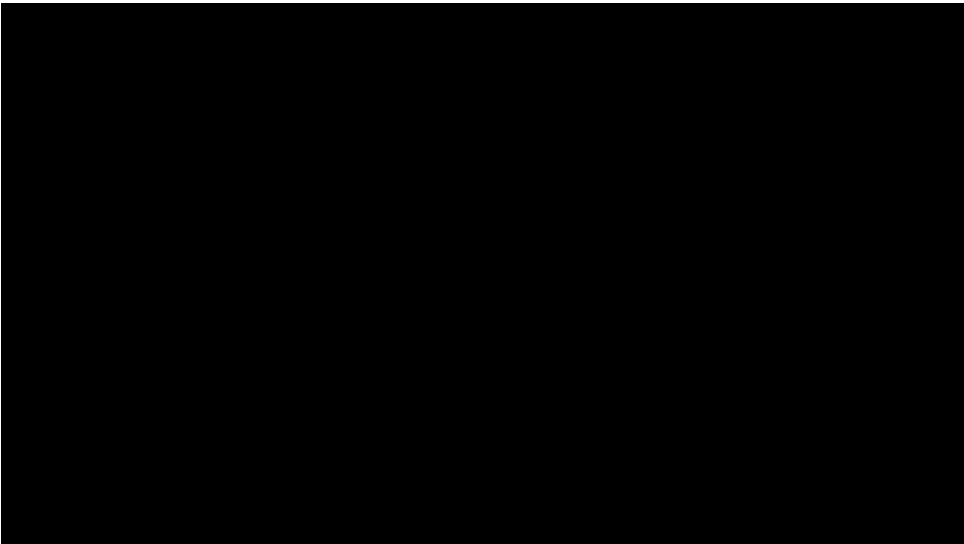
Blogplatform WUR

Dit weblog is onderdeel van het blogplatform van Wageningen University & Research.

[Bekijk onze andere blogs](#)

Het vinden van combinaties die meerwaarde opleveren onderscheidt een goed draaiend stadslandbouw initiatief van een minder goed draaiend initiatief. Om ondernemers in de land- en tuinbouw te begeleiden bij het bereiken van markten in de nabije stad, organiseert WUR in samenwerking met allerlei partijen dit jaar voor de tweede keer de [Masterclass Stad en Platteland](#) (vorig jaar onder de titel Korte Ketens).

Stadslandbouw en de overheid

Met name de overheid krijgt veel vragen over de nut en noodzaak van stadslandbouw en wil het effect van stadslandbouw inzichtelijk maken. Dat is niet makkelijk, maar een maatschappelijke kosten-batenanalyse kan daarbij helpen. Omdat de baten vaak niet alleen voor de gemeente zijn, maar ook voor andere partijen, kan dat leiden tot gezamenlijke investeringen. Doordat de woningomgeving verbetert, stijgt de huizenwaarde, wat projectontwikkelaars kan aantrekken.

Voor gemeentes die initiatieven willen stroomlijnen en voor ambtenaren die initiatieven beter willen beoordelen, is er de Stadslandbouw Kosten Baten Game, ontwikkeld door WUR en TNO. Volgens Barbara Rijpkema van de gemeente Utrecht zorgt het spel ervoor dat de discussie over de kosten en baten van stadslandbouw op een natuurlijke wijze plaatsvindt.

Verbinding

De nieuwe verbindingen tussen stad en groene diensten kunnen bijdragen aan een verduurzaming van het stedelijke leefklimaat, op economisch, fysiek en maatschappelijk vlak. Stadslandbouw biedt ruimte aan een nieuwe beleving van landbouw en voedsel – smaak en genieten – participatie van stedelingen en elkaar ontmoeten. Kortom, stadslandbouw brengt dynamiek in ons voedselsysteem.

Het Wageningen onderzoek en allerlei initiatieven die daaruit voortvloeien, zijn te vinden in het [dossier Stadslandbouw](#).

Wat vind jij hiervan?

Stadslandbouw is een crisisverschijnsel, nu het weer beter gaat met de

economie is er geen ruimte meer voor en zal de belangstelling wegvallen.

Laat ons weten hoe jij hierover denkt. Mooi tijdverdrijf of echt zinvol? Laat onder dit artikel jouw mening hierover achter. Onze wetenschappers gaan hierover graag met je in gesprek. Of heb je een vraag? Die kun je natuurlijk ook stellen.

Metropolitan Solutions

In 2050 zal 70% van de mensheid in steden wonen. Daardoor worden vraagstukken rond duurzaamheid en kwaliteit van leven voor die steden steeds dringender. In sept-okt 2016 verschenen er 8 artikelen van Wageningen University & Research op nrc.nl over verschillende oplossingen voor deze uitdagingen. We werken daarbij o.a. aan [hitte-eilanden](#), [wateroverlast](#), [voedselvoorziening](#), [luchtkwaliteit](#), stadslandbouw, leefbaarheid maar ook beleidsplannen en de inrichting van steden. Kijk voor meer informatie over Wageningen onderzoek hiernaar op de themapagina [Metropolitan Solutions](#).

Dit artikel is geschreven door verschillende wetenschappers van Wageningen University & Research, onder eindredactie van NRC.

Related posts:

1. [Sociaal ondernemer in de \(stads\)landbouw; 10 voorwaarden voor een kansrijke start](#)
2. [Ondernemersverbanden; samenwerken in de \(stads\)landbouw moeilijk?](#)
3. [Stadsvarkens: een schakel in de circulaire economie](#)
4. [De groeipijnen van buurtmoestuinen](#)

Deel dit bericht:

Related posts:

[Sociaal ondernemer in de \(stads\)landbouw; 10 voorwaarden voor een kansrijke start](#)

[Ondernemersverbanden; samenwerken in de \(stads\)landbouw moeilijk?](#)

[Stadsvarkens: een schakel in de circulaire economie](#)

[De groeipijnen van buurtmoestuinen](#)

Jan Willem van der Schans

Ik heb bedrijfskunde gestudeerd in Rotterdam en werk als onderzoeker bij Wageningen Economic Research (voorheen het Landbouw Economisch Instituut). Ik specialiseer me in korte ketens en stedelijke voedsel voorziening.

[View articles](#)

Er zijn 12 reacties.

Door: Niels Andela · 03-10-2016 om 14:44

Beste,

Ik ben van mening dat stadslandbouw geen serieus initiatief is voor voedselproductie van enige schaal. Daar is de grond/ruimte in (grote) steden simpelweg te duur voor. Maar als educatief concept, alternatief voor groenvoorziening, plek voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt of gewoon groene longen zal als functie blijven. Daar zit dan ook de functie van stadslandbouw. Voor diegenen in de stad die echt willen "boeren" om er zelf beter van te worden en echt een bijdrage aan bio/gezonde producten lokaal leveren; Ga naar het buitengebied en start je business! De bewoners daar zullen je initiatief toejuichen en het zorgt voor bedrijvigheid op plekken waar het nu langzaam leegloopt...

[beantwoorden](#)

Door: dapotan h. siregar · 04-10-2016 om 18:07

Beste,

Ik ben van mening dat stadslandbouw nodig is om het mogelijk te maken dat bijen in een dorp honing kunnen maken. Het is inderdaad zo dat grond/ruimte in steden simpelweg duur is; desondanks kan men bijvoorbeeld uien en knoflook planten. Grassoorten zijn nodig voor het opvangen van stof. En met het telen van uien en knoflook wordt de uitgave-post voedsel kleiner.

[beantwoorden](#)

Door: Jan Willem Van der Schans · 08-10-2016 om 21:59

Dag Niels, bedankt voor je reactie. Er zijn plaatsen in de wereld waar stadslandbouw wel een serieuze schaal van betekenis heeft voor stedelingen die er van afhankelijk zijn voor hun levensonderhoud. M.n. buiten Europa zijn er steden die minder compact zijn dan de onze, waar meer ruimte is tussen de bebouwing en/of waar de urgentie groter is om elke snipper ongebruikte grond te benutten. Verder ben ik het helemaal eens met je suggestie dat stedelingen die echt willen boeren zich kunnen oriënteren op het buitengebied. Dat zou misschien ook het probleem van het gebrek aan opvolgers bij de traditionele boeren bedrijven enigszins oplossen. Juist iemand die uit de stad komt kent de stedelijke vraag goed

en zou daar op in kunnen spelen, misschien zelfs beter dan de boer die op het platteland is opgegroeid.

[beantwoorden](#)

Door: Anke Korteweg · 06-10-2016 om 18:58

Helaas is het grondgebruik voor landbouwdoeleinden in een stedelijke omgeving nogal eens van tijdelijke aard. Daarmee wordt de opbouw van een goede teeltlaag onmogelijk gemaakt. Het belang daarvan – evenals van meerjarige gewassen – neemt echter toe met de klimaatverandering, doordat de CO2- uitstoot van de bodem erdoor wordt tegengegaan. Misschien zouden gemeenten van duurzame agrarische expertise kunnen worden voorzien, zodat in ieder geval in buitenwijken van steden toekomstgerichte projecten kunnen ontstaan.

[beantwoorden](#)

Door: Jan Willem Van der Schans · 09-10-2016 om 00:39

Anke,
Hartelijk dank voor je reactie. Je hebt gelijk als je stelt dat door het tijdelijke karakter van veel stadslandbouw projecten in een stedelijke context de opbouw van een goede teeltlaag moeilijk is. Maar het is niet onmogelijk. Het hangt af van de tijd die je hebt en de manier waarop je met de bodem om gaat. WUR ecologen hebben onderzoek gedaan naar de bodem kwaliteit van Urbaniahoeve Demotuin Noord, een tuin waar no-till farming (niet kerende grondbewerking) wordt toegepast, en ze waren verrast door de bodemkwaliteit die in een paar jaar bereikt was (organisch materiaal, wormen, bacterien, etc.). Ik kon helaas het resultaat nog niet terugvinden op de WUR website maar als je belangstelling hebt dan gaan we regelen dat je de informatie toegestuurd krijgt.

[beantwoorden](#)

Door: Frank Bekkers · 08-10-2016 om 13:48

Doordat in de toekomst er steeds meer mensen op aarde wonen wordt de druk op onze landbouwgebieden steeds groter en de behoefte aan nieuwe mogelijkheden nijpender. We moeten ermee stoppen om steeds meer bossen te kappen daar dit voor onze planeet een neerwaartse spiraal is en we daarmee ons eigen graf graven. Denk aan de klimaatveranderingen die we zelf hebben veroorzaakt en die nu al hun schaduw vooruitwerpen. We moeten

slimmer met de ruimte omgaan. Stadslandbouw vergroent niet alleen maar laat mensen ook weer samenwerken, maakt dat leefgemeenschappen weer oog hebben om de talenten van alle individuen in te schakelen voor een betere wereld. Samenwerking is de oplossing.

[beantwoorden](#)

Door: Jan Willem Van der Schans · 11-10-2016 om 09:10

Dag Frank,
Er zijn verschillende visies op stadslandbouw en ruimtegebruik. Sommige ecologen pleiten voor grootschalige clustering van landbouw in speciaal daarvoor ingerichte gebieden, zodat de productie per m2 optimaal is, en er veel ruimte overblijft voor andere functies (biodiversiteit of recreatie of bebouwing). Andere ecologen pleiten voor intelligent stapeling van functies zodat het maatschappelijk nut per m2 optimaal is (voedselproductie en recreatie en biodiversiteit en bebouwing). Dit staat bekend als "spare the land" versus "share the land". Zelfs binnen Nederland denken stadsecologen hier verschillend over. Waarom zou je braakliggende stukken grond gaan gebruiken voor groenten teelt als dat in het Westland veel efficiënter kan, en het braakliggend terrein bij nadere bestudering een hoge biodiversiteit blijkt te hebben omdat de gemeentelijke plantsoenendienst het jarenlang met rust gelaten heeft? Anderzijds wordt juist in steden vaak geteeld volgens principes die de biodiversiteit bevorderen (permacultuur) en is het gebruik van bestrijdingsmiddelen sowieso niet toegelaten. Als de bossen die we kappen weinig biodivers zijn, kan een speciaal daartoe ingericht permacultuur veld misschien de totale biodiversiteit vergroten. Tropische regenwouden zijn al zeer biodivers, laten we die zo veel mogelijk sparen.

[beantwoorden](#)

Door: Niek Kievit · 10-10-2016 om 02:53

Beste Jan Willem en lezers,

Stadslandbouw kan naar mijn mening een belangrijke plaats vervullen in de stad. Als groene daken op hoogbouw, als tijdelijke invulling van lege kavels en in tuinen in parken. Ik denk dat het ook zeer nuttig is voor educatiedoeleinden en in Accra, Ghana heb ik gezien dat vooral in het droge seizoen stadsboeren en grote bijdrage leveren aan de voedselvoorziening van de lokale

markten en dat de stadsboeren daarmee een aardige boterham kunnen verdienen. In Zuid-Korea heeft de overheid het verplicht gesteld om op hoogbouw groene daken aan te leggen, dus ik daarin een goed kans zit voor stadslandbouw. Dus zeer nuttig. Een rapport dat ik het waard vond om te lezen was The potential for urban agriculture in New York city door de Urbandesignlab van Colombia university.

[beantwoorden](#)

Door: Jan Willem Van der Schans · 11-10-2016 om 09:21

Niek,
Bedankt voor je commentaar. In landen buiten Europa is stadslandbouw inderdaad vaak een manier voor stedelingen (meestal met een agrarische achtergrond) om in hun levensonderhoud te voorzien. Omdat niet alleen voedsel geproduceerd wordt maar ook andere stedelijke functies vervuld worden (zoals wateropslag in daktuinen, het voorkomen van hittestress, educatie, etc.) zijn ook Westerse steden geïnteresseerd. In Rotterdam hebben we jaren geleden een studie gedaan naar de potentie van stadslandbouw voor de Gemeente Rotterdam. Ruimte Voor Stadslandbouw in Rotterdam
rel="nofollow"><http://www.pauldegraaf.eu/download/2011.pdf> Hier kun je zien welk type stadslandbouw op welke locatie het meeste potentie heeft. Helaas heeft de gemeentelijke planologische dienst niet veel concreets met deze studie gedaan, zodat stadslandbouw projecten in Rotterdam soms op plaatsen zitten die (landbouwkundig, sociaal) niet optimaal zijn.

[beantwoorden](#)

Door: B. v. H. · 10-10-2016 om 14:01

Goede lucht is belangrijk voor plant en dier en mens, maar met die misselijke chem-trails vergiftigen ze alle 3. Wie weet de effectieve weg naar „Den Haag,, ? Het kan toch niet waar zijn, maar is het wel!!!!

[beantwoorden](#)

Door: Paul-Vincent Bos · 12-11-2016 om 23:42

Beste Jan Willem Van der Schans,
Kunt u zeggen of er in Nederland al operationele voorbeelden zijn van hoogwaardige vertical farming in steden?
Juist de door de hoge grondprijs kan ik mij indenken dat de

hightech voedselproductie een kans maart in de steden.
Vriendelijke groet

[beantwoorden](#)

Door: Jan Willem Van der Schans · 14-11-2016 om 22:56

Paul,

Ik weet niet of dit antwoord nog geplaatst wordt want de actie met NRC liep ten einde. Er zijn in Nederland nog geen of weinig operationele voorbeelden van high tech voedselproductie in steden. Dit hangt een beetje van de definities af die je gebruikt (wat is high tech, valt viskweek daar ook onder? wat noem je stad, valt daar het Westland ook onder?). LED belichting in volledig gecontroleerde omstandigheden komt wel voor in NL maar ofwel als demonstratie (GrowWise Philips) of buiten de stad als ondersteuning van conventionele glastuinbouw (Deliscious). Er zijn ook kleinschaliger systemen op de markt bijvoorbeeld om rechtstreeks aan restaurants te leveren (Versafarms). Binnenkort start in Amsterdam GROWx. Urban Farmers in Den Haag gebruikt high tech in de teelt van groenten in combinatie met viskweek. Deze aquaponics systemen zijn ook low tech beschikbaar maar worden dan eerder gebruikt voor zelf voorziening (thuis of bijvoorbeeld ook scholen of gevangenissen).
groet Jan Willem

[beantwoorden](#)

Laat een reactie achter

*Het e-mailadres wordt niet gepubliceerd. Vereiste velden zijn gemarkeerd met **

Reactie

Naam *

E-mail *

